

¶ Postquā ostendit apostolus Iudæos & gentiles equales esse quantum ad statū culpæ præcedētis, hic ostendit eos equales quantum ad statum gratiæ subsequētis. Et circa hoc tria facit. Primo ostendit propositum. Secundo ostendit quoddam quod imponeret, ibi (An Iudæorum deus tantum.) Tertio respōdet objectioni, ibi (Legem ergo deservimus. Circa primum tria facit. Primo proponit quod intendit. Secundo manifestat propositum, ibi (Non est distinctio.) Tertio infert conclusio nem intentam, ibi (Vbi est ergo glorificatio tua) Circa primum tria facit. Primo proponit habitudinem iustitiæ ad legem. Secundo assignat causam iustitiæ, ibi (Iustitia autem dei.) Tertio assignat huiusmodi iustitiæ communitatem, ibi (In omnes &c.) Ponit autem primo duplicem comparationem seu habitudinem iustitiæ ad legem. Primo quæd quia nō est ex lege causata. Et hoc est quod dicit, dictum est quod olim per opera legis non poterat esse iustitia dei, vel quia ipse iustus est adimplens promissā de iustificatione hominum. in fra. 13. Dico enim **CHRISTVM** ministrum fuisse circuncisionis propter veritatem dei. Vel potius iustitia dei quia aliquis iustificatur à deo, de qua dicitur infra. 10. Ignorantes dei iustitiam. Hæc inquam dei iustitiam nunc id est tempore gratiæ manifestata est tum per **CHRISTI** doctrinam tum per eius miracula, tum etiam per facti evidentiam in quantum eius dem est multos esse diuinitus iustificatos. Et hoc fine lege scilicet causante iustitiam. Gal. 5. Euacuati estis à **CHRISTO** qui in lege iustificamini à gratia excelsiss. Esa. 56. Propet est salus mea vt veniat & iustitia mea vt reueletur. Et ne aliquis credat hanc iustitiam legi esse contrariam. Secundo ponit aliam habitudinem iustitiæ ad legem cum dicit. Testificata à lege & prophetis. Lex quicquid **CHRISTI** iustitiam testificata est pronuntiando, & præfigurando. Io. 5. Si crederetis Moysi forsitan & mihi crederetis de me enim ille scripsit, & etiam per effectum, quia cum ipsa iustificare non poterat testimoniū perhibebat aliunde querendam esse iustitiā. Prophete autem testificati sunt eam prænuntiando. Act. 11. Huius omnes prophete testumonium perhibet. ¶ Consequenter autē assignat causam huius iustitiæ & dicit, (Iustitia autē est id est per fidem **IESV CHRISTI** id est quam ipse tradidit. Hier. 12. Aspicientes in aurothem fides &c. Vel etiam quæ de iplo habetur infra. 10. Quia si confitearis in ore tuo dominum **IESVM**, & in corde tuo credideris quod deus illum suscitauit a mortuis saluus eris. Dicitur autem iustitia dei esse per fidem **IESV CHRISTI** non vt quasi per fidem mereamur iustificari quasi ipsa fides ex nobis existat, & per eam mereamur dei iustitiam, sicut Pelagiani dixerunt, sed quia in ipsa iustificatione qua iustificamur à deo primus motus mentis in deum est per fidem. Accedit enim ad deum oportet credere, vt dicitur Heb. 11. Vnde & ipsa fides quasi pars iustitiæ est nobis à deo. Ephe. 2. Gratia estis saluati per fidem &c. Hæc autem fides ex qua est iustitia nō est fides informis de qua dicitur Iaco. 2. Fides sine operibus mortua est, sed est fides per charitatem formata, de qua dicitur Gal. 5. Nam in **CHRISTO IESV** neque circuncisio aliquid valet sine fide, per qua in nobis habitat **CHRISTVS** Ephe. 3. Habitate **CHRISTVM** per fidem in cordibus vestris, quod sine charitate non fit. Ioan. 4. Qui manet in charitate in deo manet, & deus in eo. Hæc est etiam fides de qua dicitur Act. 15. Fide purificans corda eorum, quæ quidem purificatio non fit sine charitate. Prouer. 10. Vniuersa delicta operit charitas. Et ne aliquis diceret per hanc fidem solos Iudæos iustificari, Tertio ostendit communitatem huius iustitiæ cū subdit, in omnes scilicet ista iustitia est in corde non carnalibus obseruantibus, de quibus dicitur Heb. 9. Quod cau-

nales obseruantie erant ad iustificationem carnis vsque ad tempus correctionis impositæ. Et super omnes, quia videlicet facultatem humanam ac merita excedit. 2. Corin. 3. Non quod sufficientes simus cogitare. Ad dit autem qui credunt in eum, quod pertinet ad fidem formatam, per quam homo iustificatur, vt dictum est. ¶ Deinde cum dicit, (Non est enim distinctio) manifestat quod dixerat, & primo quantum ad communitatem iustitiæ. Secundo quantum ad causam eius, ibi (Iustificati gratis) Tertio quantum ad manifestationem ipsius, ibi, (Ad ostensionem) Dicit ergo primo dicit id est iustificatione dei est in omnes & super omnes qui credit in **CHRISTVM**. Nō enim est quatuor ad hoc distinctio inter Iudæos & gentes. Col. 3. In **CHRISTO IESV** non est gentilis & Iudæus scilicet distinctio nem aliqua habens, quasi Iudæus non indigeat iustificari à deo sicut gentilis: omnes enim peccauerunt sicut supra ostensum est. Esa. 53. Omnes nos quasi omnes errauimus, & per hoc egent gloria dei, id est iustificatione que in gloria dei credit, non autem sibi debet homo hanc gloriam ascribere. Psal. Nō nobis domine nō nobis, sed nomini tuo da gloriam. Psal. Date gloriam deo. Sic igitur quia omnes peccauerunt, & ex se iusticiam non possunt, restat vt per aliam causam iustificentur, quam consequenter ostendit subdens. (Iustificati.) Vbi primo ostendit quod huiusmodi iustificatio est sine lege, id est quod non est ex operibus legis cū dicit, (Iustificati gratis) id est absque merito præcedentium operum. Esa. 53. Gratis venum dati estis, & sine argento redimimini. Et hoc per gratiam ipsius scilicet dei, cui ex hoc debetur gloria. 1. Corin. 15. Gratia dei sum id quod sum. Secundo ostendit quæ sit causa iustificationis. Et primo ponit ipsam causam cum dicit, (Per redemptionem.) vt enim dicitur Ioan. 8. Qui facit peccatum seruus est peccati. Ex qua quidem seruitute homo redimitur si per peccato satisfaciatur. Sicut si aliquis ob culpam commissam obnoxius esset regi ad solvendam pecuniam, ille eum redimere diceretur à noxa, qui pro eo pecuniam solueret. Hæc autem noxa ad totum humanū genus pertinebat, quod erat infectum per peccatum primi patris. Vnde nullus alius pro peccato totius humani generis satisfacere poterat, nisi solus **CHRISTVS** qui ab omni peccato erat immunis. Vnde subdit, (Quæ est in **CHRISTO** Iesu) Quasi dicat, in alio nō poterat nobis esse redemptio. 1. Pet. 1. Nō corruptibilibus auro vel argento. Secundo ostendit vnde ista redemptio efficaciam habuit cum dicit, (Quem possuit deus propitiatorē) Ex hoc enim **CHRISTI** satisfactio efficaciam ad iustificandum habuit & ad redimendum, quia eum deus ad hoc ordinauerat secundum suum propositū quod designat cum dicit, (Quem proposituit deus propitiatorem) Ephe. 1. Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ. Vel proposituit id est pro omnibus posuit, vt quia humanum genus nō habebat vnde satisfacere posset, nisi ipse deus esset redemptorem & satisfactorem daret. Psal. Redemptionem misit dominus populo suo. Et sic dum satisfaciendo nos redimit à noxa peccati deum peccatis nostris propitiū facit quod petebat psalmista dicens, Propitius esto peccatis nostris, & ideo dicit eum propitiatorem. 1. Io. 2. Propitiatio. In cuius figura Exo. 15. mādatur quod si propitiatoris, id est quod **CHRISTVS** ponatur super archam, id est ecclesiam. Tertio ostendit per quos redemptionis effectus ad nos perueniat cum dicit, (Per fidem in sanguine eius) id est quæ est de sanguine eius pro nobis effusio. Vt enim pro nobis satisfaceret cōgruebat vt veniam mortis pro nobis subiret, quæ homo pro peccatum incurritur secundum illud Gen. 2. Quatuor die. &c. Vnde dicitur. 1. Pet. 3. **CHRISTVS** semel pro peccatis nostris mortuus est. Hæc autē mors **CHRISTI** nobis applicatur per fidem, quæ credimus per suam mor-

Duplex comparatio iustitiæ ad legem.

Quomodo iustitia dei sit nunc manifesta.

Hic nota quomodo fides dicatur iustificare.